
	СИЛАБУС навчальної дисципліни «Екологічний менеджмент»
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності, тип і назва освітньої програми	073 Менеджмент ОП Менеджмент підприємства
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова фахова навчальна дисципліна
Курс, семестр	4-й курс, 2-й семестр
Трудомісткість	Загальна кількість годин - 120 Кількість кредитів - 4,0
Мова(и) викладання	Державна
ННІ, кафедра	Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій Кафедра менеджменту ім. І.А. Маркіної
Контактні дані розробника	<p>Наталія Чернікова, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної</p> <p>Контакти: ауд. 487а (навчальний корпус №4) e-mail: nataliia.chernikova@pdau.edu.ua тел. 050 476 79 16. Профайл: https://www.pdau.edu.ua/people/chernikova-nataliya-mykolayivna</p>
Мета вивчення навчальної дисципліни	засвоїти сутність та процес формування системи екологічного менеджменту на підприємстві; оволодіти новітніми досягненнями в галузі сучасної екології і провідним вітчизняним та зарубіжним досвідом у сфері раціонального природокористування, ресурсозбереження, екологічного менеджменту, екологічного аудиту, знаннями регіональної, національної й міжнародної екологічної політики.
Компетентності	<p><i>загальні:</i></p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях</p> <p>ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності</p> <p>ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)</p> <p><i>фахові:</i></p>

	<p>СК 2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.</p> <p>СК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.</p> <p>СК 12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення</p> <p>СК 19. Здатність формувати систему екологічного менеджменту підприємства згідно стратегії сталого розвитку</p>
<p>Результати навчання</p>	<p>РН 5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації</p> <p>РН 8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації</p> <p>РН 15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності</p> <p>РН 20. Здійснювати управління підприємством, організацією на екологічних засадах</p> <p>РН22. Формувати стратегії енергозбереження, нормалізувати енергоспоживання та управляти процесами енергозабезпечення на підприємстві</p>
<p>Методи навчання</p>	<p>1) <i>методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності</i>: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрування); практичні (вправи, практичні роботи, підготовка презентації; робота з навчально-методичною літературою);</p> <p>2) <i>методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності</i>: методи формування пізнавальних інтересів (метод використання життєвого досвіду; метод створення ситуації інтересу та новизни навчального матеріалу; навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації; метод відповідей на запитання і опитування думок здобувачів), методи стимулювання і мотивації обов'язку й відповідальності (роз'яснення мети навчальної дисципліни; заохочення; оперативний контроль);</p> <p>3) <i>інноваційні та інтерактивні методи навчання</i>: інтерактивні методи (проектування професійних ситуацій; дискусії; розроблення та презентація проектів), комп'ютерні та мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій);</p> <p>4) <i>методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності</i>: методи усного контролю (опитування, бесіда, доповідь), методи письмового контролю (самостійна робота), методи самоконтролю (визначення пріоритетних напрямів власного навчального процесу).</p>
<p>Програма навчальної дисципліни</p>	<p>Тема 1. Науково-методологічні засади екологічного менеджменту</p> <p>Тема 2. Законодавча та нормативно-правова база регулювання питань екологічного менеджменту: зарубіжний та вітчизняний досвід.</p> <p>Тема 3. Інструменти екологічного менеджменту: сертифікація, маркування, оцінка впливу на довкілля, екологічний аудит.</p> <p>Тема 4. Система екологічного менеджменту.</p> <p>Тема 5. Індикатори екологічних результатів діяльності підприємства</p> <p>Тема 6. Екологічний маркетинг: розробка і реалізація «зеленої» продукції</p> <p>Тема 7. Екологічні ризики та їх страхування.</p>

	Тема 8. Забезпечення прибутковості підприємства в умовах екологізації економіки.
Стратегія оцінювання результатів навчання	Поточний контроль: опитування; розв'язування тестів; контрольна робота; виконання вправ на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи Підсумковий контроль: залік.
Політика навчальної дисципліни	<p>Політика курсу полягає в максимальному заохоченні здобувачів до самостійного пошуку рішень, ініціативності, взаємодії, формування конструктивних комунікацій та командної роботи; обов'язковому дотриманні академічної доброчесності здобувачами (Академічна доброчесність ПДАУ: https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist.), а саме: самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.</p> <p>При проходженні курсу здобувачі мають активно працювати на практичних заняттях, виконувати завдання для самостійної роботи. Штрафних балів з курсу не передбачається. Заохочувальні бали студент може отримати за поглиблене вивчення окремих тем курсу, що може бути представлене у вигляді наукових тез, наукової статті, есе, презентації тощо.</p> <p>Бали за присутність на лекціях та практичних заняттях не додаються, проте, залученість до обговорення дискусійних питань на лекціях, а також активна участь у виконанні індивідуальних та групових завдань на практичних заняттях, аналізі конкретних ситуацій, обговоренні питань теми, захисті завдань самостійної роботи та ін. формують загальний рейтинг з дисципліни. Тому пропуск занять не дає можливості студенту отримати бали для семестрового контролю. Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно відповідного Положення про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Здобувачі можуть самостійно на платформах онлайн-освіти, шляхом участі у короткострокових навчальних програмах і проєктах (з видачею сертифіката) опановувати навчальний матеріал, який за змістом дозволяє набути очікувані навчальні результати навчальної дисципліни.</p>
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Менеджмент, Маркетинг, Правознавство, Управління витратами, Безпека життєдіяльності та основи охорони праці, Стратегічне управління, Управління інноваціями, Бренд-менеджмент, Менеджмент-консалтинг
Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни	Презентації, відеоролики

Рекомендовані
джерела
інформації

Основні

1. Галушкіна Т. П., Грановська Л. М., Кисельова Р. А. Екологічний менеджмент та аудит: навчальний посібник. 2019. 455 с. URL: <https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a5901a5b-14c5-4418-b10b-85608ea572f1/content>
2. Декалюк О.В., Стасюк І.В. Впровадження екологічного менеджменту та аудиту для забезпечення екологічної безпеки підприємства. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_2_1/pdf/235-242.pdf
3. Екологічні інновації у підвищенні економічної та продовольчої безпеки України: колективна монографія; за ред Т.О. Чайки, І.О. Яснолоб, О.ОГ. Горба. 2020 216 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8888/1/Монографія%202020%20рік%20ПДАУ%20%281%29.pdf>
4. Екологічні ризики: природа і критерії /Войціцький В.М., Хижняк С.В. / науково-практичний журнал: екологічні науки по 4(31). С. 131 – 135. Url: <http://ecoj.dea.kiev.ua/archives/2020/4/23.pdf>
5. Закон України про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
6. Зелені технології у промисловості: монографія / І. А. Василенко та ін. 2019. 366 с. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/5/7/5-7-buk2.pdf>
7. Зіновчук Н. В., Раценко А. В. Екологічний маркетинг: навч. посіб. Житомир: видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 190 с. URL: <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/3786>.
8. Криворучкіна О. Екологічне страхування: світовий досвід та перспективи в Україні. 2021. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/blog/740691.html>
9. Національна екологічна політика. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/> (Дата звернення 30.04.2024)
10. Чернікова Н.М., Бондаренко І.О., Окопний М.М. Стратегічне управління інноваційним розвитком сільськогосподарських підприємств на екологічних засадах. Економіка та суспільство. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1053> (Дата звернення 30.04.2024)

Додаткові

1. Аналіз законодавства у сфері екологічного страхування: Інформаційна довідка Інформаційно-дослідницького центру Верховної Ради України. 2020. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XD79.pdf (Дата звернення 01.05.2024)
2. Міжнародні екологічні стандарти серії ISO 14000. Системи екологічного менеджменту.
3. Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06.2004 р. No 1862-IV. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15> (дата звернення: 01.05.2024).
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. No 1264-XII. Дата оновлення:

	<p>07.06.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12 (дата звернення: 10.04.2024).</p> <p>5. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19 (дата звернення: 10.04.2024).</p> <p>Інформаційні ресурси мережі Інтернет:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/2. European Commission. URL: http://ec.europa.eu.3. www.zakon.rada.gov.ua4. www.globalisationguide.org5. www.iea.org6. www.ipcc.ch7. www.nafta-sec-alena.org8. www.panda.org/climate9. www.pewclimate.org10. www.realclimate.org11. www.unfccc.int12. www.wmo.ch13. www.wto.org
Рік введення	2027

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
денна форма навчання

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти					
	опитування	виконання вправ на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи	розв'язування тестів	тези *	Разом по темі
Тема 1. Науково-методологічні засади екологічного менеджменту	2	4	5	1		12
Тема 2. Законодавча та нормативно-правова база регулювання питань екологічного менеджменту: зарубіжний та вітчизняний досвід.	2	4	6	2		14
Тема 3. Інструменти екологічного менеджменту: сертифікація, маркування, оцінка впливу на довкілля, екологічний аудит	3+3	4+4	4	2		20
Тема 4. Система екологічного менеджменту.	4	6	5	1		16
Тема 5. Індикатори екологічних результатів діяльності підприємства			7	1		8
Тема 6. Екологічний маркетинг: розробка і реалізація «зеленої» продукції	4	6	5	1		16
Тема 7. Екологічні ризики та їх страхування.	2	2	3	1		8
Тема 8. Забезпечення прибутковості підприємства в умовах екологізації економіки.			5	1		6
Разом	20	30	40	10	10*	100

* є необов'язковими, але дають змогу отримати додаткові бали

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти денної форми навчання:

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання для поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за видами навчальної роботи:

- опитування (0 – 4 б.):

Оцінювання опитування здобувачів

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Критерій оцінювання	Кількість балів
Високий	здобувач вищої освіти надає повну обґрунтовану відповідь, показує високий рівень володіння опанованим матеріалом, висловлює власне бачення ситуації на підставі проведеного аналізу, наводить практичні приклади	3 - 4
Достатній	здобувач вищої освіти надає неповну відповідь на питання, в цілому відповідь є вірною, але без наведення прикладів, додаткової інформації	2 - 3
Середній	здобувач вищої освіти допускає багато помилок під час відповіді на поставлене запитання, але здобувач вищої освіти орієнтується у сутності, змісті завдання	1,5 - 2

Задовільний	здобувач вищої освіти у відповіді допускає значні помилки, надає неповну та необґрунтовану інформацію, не наводить приклади	1 – 1,5
Низький	здобувач вищої освіти під час відповіді на питання допускає грубі помилки, показує низький рівень володіння матеріалом	0,5 - 1
Незадовільний	здобувач вищої освіти допускає під час відповіді велику кількість помилок, не розуміє суті питання, унеможливають його позитивну оцінку	0 -0,5

- розв'язування тестів (0-2 б.):

Оцінювання розв'язування тестів

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Кількість правильних відповідей на тестові завдання, %	Кількість балів
Високий	90-100	1,5 – 2,0
Достатній	82-89	1,0 – 1,5
Середній	74-81	0,5 – 1,0
Задовільний	65-73	0,3 – 0,5
Низький	60-64	0,1 – 0,3
Незадовільний	0-59	0

- виконання завдань на практичних заняттях (0-6 б.):

Оцінювання виконання завдань на практичних заняттях

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Критерій оцінювання	Кількість балів
Високий	здобувач вищої освіти виявив високий рівень опанування РН; завдання виконано у повному обсязі, присутній аналіз, самостійне бачення та наведені практичні приклади	5 - 6
Достатній	здобувач вищої освіти виявив достатній рівень опанування РН; в цілому вірно виконано завдання, але без наведення прикладів, додаткової інформації	4 - 5
Середній	здобувач вищої освіти виявив середній рівень опанування РН; у відповіді на завдання, спостерігаються помилки, недостатньо повна інформація, відсутній самостійний аналіз, приклади	3 - 4
Задовільний	здобувач вищої освіти виявив задовільний рівень опанування РН; у відповіді спостерігаються значні помилки, але здобувач вищої освіти орієнтується у сутності, змісті завдання	2 - 3
Низький	здобувач вищої освіти виявив низький рівень опанування РН; завдання виконане на слабкому рівні, або допущені грубі помилки у виконанні	1 - 2
Незадовільний	здобувач вищої освіти виявив незадовільний рівень опанування РН; завдання не виконане, або виконане з великою кількістю помилок, які унеможливають його позитивну оцінку	0

- виконання завдань самостійної роботи (0-6 б.):

Оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Критерій оцінювання	Кількість балів
Високий	здобувач вищої освіти виявив високий рівень опанування РН; завдання виконано у повному обсязі, присутній аналіз, самостійне бачення та наведені практичні приклади	5 - 6
Достатній	здобувач вищої освіти виявив достатній рівень опанування РН; в цілому вірно виконано завдання, але без наведення прикладів, додаткової інформації	4 - 5
Середній	здобувач вищої освіти виявив середній рівень опанування РН; у відповіді на завдання, спостерігаються помилки, недостатньо повна інформація, відсутній самостійний аналіз, приклади	3 - 4
Задовільний	здобувач вищої освіти виявив задовільний рівень опанування РН; у	2 - 3

	відповіді спостерігаються значні помилки, але здобувач вищої освіти орієнтується у сутності, змісті завдання	
Низький	здобувач вищої освіти виявив низький рівень опанування РН; завдання виконане на слабкому рівні, або допущені грубі помилки у виконанні	1 - 2
Незадовільний	здобувач вищої освіти виявив незадовільний рівень опанування РН; завдання не виконане, або виконане з великою кількістю помилок, які унеможливають його позитивну оцінку	0

**Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
заочна форма навчання**

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти					
	опитування	виконання вправ на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи	розв'язування тестів	тези *	Разом по темі
Тема 1. Науково-методологічні засади екологічного менеджменту	4	4	5	1		14
Тема 2. Законодавча та нормативно-правова база регулювання питань екологічного менеджменту: зарубіжний та вітчизняний досвід.	4	4	4	2		14
Тема 3. Інструменти екологічного менеджменту: сертифікація, маркування, оцінка впливу на довкілля, екологічний аудит	4	6	4	2		16
Тема 4. Система екологічного менеджменту.	4	6	5	1		16
Тема 5. Індикатори екологічних результатів діяльності підприємства			6	1		7
Тема 6. Екологічний маркетинг: розробка і реалізація «зеленої» продукції	2	6	5	1		14
Тема 7. Екологічні ризики та їх страхування.	2	4	5	1		12
Тема 8. Забезпечення прибутковості підприємства в умовах екологізації економіки.			6	1		7
Разом	20	30	40	10	10*	100

* є необов'язковими, але дають змогу отримати додаткові бали

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти заочної форми навчання:

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання для поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти заочної форми навчання:

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за видами навчальної роботи:

- опитування (0 – 4 б.):

Оцінювання опитування здобувачів

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Критерій оцінювання	Кількість балів
Високий	здобувач вищої освіти надає повну обґрунтовану відповідь, показує високий рівень володіння опанованим матеріалом, висловлює власне бачення ситуації на підставі проведеного аналізу, наводить практичні приклади	3 - 4
Достатній	здобувач вищої освіти надає неповну відповідь на питання, в цілому відповідь є вірною, але без наведення прикладів, додаткової інформації	2 - 3
Середній	здобувач вищої освіти допускає багато помилок під час відповіді на поставлене запитання, але здобувач вищої освіти орієнтується у сутності, змісті завдання	1,5 - 2
Задовільний	здобувач вищої освіти у відповіді допускає значні помилки, надає неповну та необґрунтовану інформацію, не наводить приклади	1 – 1,5
Низький	здобувач вищої освіти під час відповіді на питання допускає грубі помилки, показує низький рівень володіння матеріалом	0,5 - 1
Незадовільний	здобувач вищої освіти допускає під час відповіді велику кількість помилок, не розуміє суті питання, унеможливають його позитивну оцінку	0 -0,5

- розв'язування тестів (0-2 б.):

Оцінювання розв'язування тестів

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Кількість правильних відповідей на тестові завдання, %	Кількість балів
Високий	90-100	1,5 – 2,0
Достатній	82-89	1,0 – 1,5
Середній	74-81	0,5 – 1,0
Задовільний	65-73	0,3 – 0,5
Низький	60-64	0,1 – 0,3
Незадовільний	0-59	0

- виконання завдань на практичних заняттях (0-6 б.):

Оцінювання виконання завдань на практичних заняттях

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Критерій оцінювання	Кількість балів
Високий	здобувач вищої освіти виявив високий рівень опанування РН; завдання виконано у повному обсязі, присутній аналіз, самостійне бачення та наведені практичні приклади	5 - 6
Достатній	здобувач вищої освіти виявив достатній рівень опанування РН; в цілому вірно виконано завдання, але без наведення прикладів, додаткової інформації	4 - 5
Середній	здобувач вищої освіти виявив середній рівень опанування РН; у відповіді на завдання, спостерігаються помилки, недостатньо повна інформація, відсутній самостійний аналіз, приклади	3 - 4
Задовільний	здобувач вищої освіти виявив задовільний рівень опанування РН; у відповіді спостерігаються значні помилки, але здобувач вищої освіти орієнтується у сутності, змісті завдання	2 - 3
Низький	здобувач вищої освіти виявив низький рівень опанування РН; завдання виконане на слабкому рівні, або допущені грубі помилки у виконанні	1 - 2
Незадовільний	здобувач вищої освіти виявив незадовільний рівень опанування РН; завдання не виконане, або виконане з великою кількістю помилок, які унеможливають його позитивну оцінку	0

- виконання завдань самостійної роботи (0-6 б.):

Оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Критерій оцінювання	Кількість балів
Високий	здобувач вищої освіти виявив високий рівень опанування РН; завдання виконано у повному обсязі, присутній аналіз, самостійне бачення та наведені практичні приклади	5 - 6
Достатній	здобувач вищої освіти виявив достатній рівень опанування РН; в цілому вірно виконано завдання, але без наведення прикладів, додаткової інформації	4 - 5
Середній	здобувач вищої освіти виявив середній рівень опанування РН; у відповіді на завдання, спостерігаються помилки, недостатньо повна інформація, відсутній самостійний аналіз, приклади	3 - 4
Задовільний	здобувач вищої освіти виявив задовільний рівень опанування РН; у відповіді спостерігаються значні помилки, але здобувач вищої освіти орієнтується у сутності, змісті завдання	2 - 3
Низький	здобувач вищої освіти виявив низький рівень опанування РН; завдання виконане на слабкому рівні, або допущені грубі помилки у виконанні	1 - 2
Незадовільний	здобувач вищої освіти виявив незадовільний рівень опанування РН; завдання не виконане, або виконане з великою кількістю помилок, які унеможливають його позитивну оцінку	0

- тези для здобувачів денної та заочної форми навчання (0 – 10 б.):

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань, поведінки здобувача	Кількість балів
Високий	Тези відповідають програмі курсу за змістом; оформлені згідно встановлених вимог; опубліковані/прийняті до друку під час проходження курсу	10
Середній	Тези відповідають програмі курсу за змістом але потребували значних доопрацювань; прийняті до друку під час проходження курсу	5
Незадовільний	Тези не відповідають програмі курсу за змістом; не прийняті до друку під час проходження курсу	0